The Resident Alien Then—And Now?

Avi Siegal

א. "גר ותושב אנכי עמכם"

<u>בראשית פרק י</u>

א וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת בְּנֵי נֹחַ שֵׁם חָם וָיֶפֶת וַיִּוָּלְדוּ לָהֶם בָּנִים אַחַר הַמַּבּוּל. . . . ו וּבְנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם וּפוּט וּכְנָעַן. . . . טו וּכְנַעַן יָלַד אֶת צִידֹן בְּכֹרוֹ **וְאֶת חֵת.** טז וְאֶת הַיְבוּסִי וְאֶת הָאֱמֹרִי וְאֶת הַגִּרְגָּשִׁי. יז וְאֶת הַחִוִּי וְאֶת הַעַרְקִי וְאֶת הַסִּינִי. יח וְאֶת הָאַרְוָדִי וְאֶת הַצְּמָרִי וְאֶת הַחֲמָתִי וְאַחַר נָפֹצוּ מִשְׁפְּחוֹת הַכְּנַעֲנִי. יט וַיְהִי גְּבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידֹן בֹּאֲכָה גְרָרָה עַד עַזָּה בֹּאֲכָה סְדֹמָה וַעֲמֹרָה וְאַדְמָה וּצְבֹיִם עַד לָשַׁע. כ אֵלֶּה בְּנֵי חָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לִלְשֹׁנֹתָם בְּאַרְצֹתָם **בְּגוֹיֵהֶם.**

1 Now these are the generations of the sons of Noah: Shem, Ham, and Japheth; and unto them were sons born after the flood. . . . 6 And the sons of Ham: Cush, and Mizraim, and Put, and Canaan. . . . 15 And Canaan begot Zidon his firstborn, and Heth; 16 and the Jebusite, and the Amorite, and the Girgashite; 17 and the Hivite, and the Arkite, and the Sinite; 18 and the Arvadite, and the Zemarite, and the Hamathite; and afterward were the families of the Canaanite spread abroad. 19 And the border of the Canaanite was from Zidon, as thou goest toward Gerar, unto Gaza; as thou goest toward Sodom and Gomorrah and Admah and Zeboiim, unto Lasha. 20 These are the sons of Ham, after their families, after their tongues, in their lands, in their nations.

<u>בראשית פרק כג</u>

א וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה. ב וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע הִוא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וְלִבְכֹּתָהּ. ג וַיָּקָם **אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ וַיְדַבֵּר אֶל בְּנֵי חֵת לֵאמֹר. ד גֵּר וְתוֹשָׁב אָנֹכִי עִמָּכֶם** תְּנוּ **לִי** אֲחֻזַּת קֶבֶר **עִמָּכֶם** וְאֶקְבְּרָה **מֵתִי מִלְּפָנָי.** ה וַיַּעֲנוּ בְנֵי חֵת אֶת אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ. ו שְׁמָעֵנוּ אֲדֹנִי נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה **בְּתוֹכֵנוּ** בְּמִבְחַר **קְבָרֵינוּ** קְבֹר אֶת **מֵתֶךָ** אִישׁ מִמֶּנּוּ אֶת קִבְרוֹ לֹא יִכְלֶה מִמְּךָ מִקְּבֹר **מֵתֶךָ.** ז וַיָּקָם אַבְרָהָם וַיִּשְׁתַּחוּ **לְעַם הָאָרֶץ לִבְנֵי חֵת.** ח וַיְדַבֵּר אִתָּם לֵאמֹר אִם יֵשׁ אֶת נַפְשְׁכֶם לִקְבֹּר אֶת **מֵתִי** מִלְּפָנַי שְׁמָעוּנִי וּפִגְעוּ לִי בְּעֶפְרוֹן בֶּן צֹחַר. ט וְיִתֶּן לִי אֶת מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר לוֹ אֲשֶׁר בִּקְצֵה שָׂדֵהוּ בְּכֶסֶף מָלֵא יִתְּנֶנָּה לִי בְּתוֹכְכֶם לַאֲחֻזַּת קָבֶר. י וְעֶפְרוֹן יֹשֵׁב **בְּתוֹךְ** בְּנֵי חֵת וַיַּעַן עֶפְרוֹן הַחִתִּי אֶת אַבְרָהָם בְּאָזְנֵי בְנֵי חֵת לְכֹל בָּאֵי **שַׁעַר עִירוֹ** לֵאמֹר. יא לֹא אֲדֹנִי שְׁמָעֵנִי הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ לְךָ נְתַתִּיהָ לְעֵינֵי **בְנֵי עַמִּי** נְתַתִּיהָ לָּךְ קְבֹר **מֵתֶךָ.** יב וַיִּשְׁתַּחוּ אַבְרָהָם לִפְנֵי **עַם הָאָרֶץ.** יג וַיְדַבֵּר אֶל עֶפְרוֹן בְּאָזְנֵי **עַם הָאָרֶץ** לֵאמֹר אַךְ אִם אַתָּה לוּ שְׁמָעֵנִי נָתַתִּי כֶּסֶף הַשָּׂדֶה קַח מִמֶּנִּי וְאֶקְבְּרָה אֶת **מֵתִי** שָׁמָּה. יד וַיַּעַן עֶפְרוֹן אֶת אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ. טו אֲדֹנִי שְׁמָעֵנִי אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף בֵּינִי וּבֵינְךָ מַה הִוא וְאֶת מֵתְךָ קְבֹר. טז וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל עֶפְרוֹן וַיִּשְׁקֹל אַבְרָהָם לְעֶפְרֹן אֶת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּאָזְנֵי בְנֵי חֵת אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף עֹבֵר לַסֹּחֵר. יז וַיָּקָם שְׂדֵה עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בַּמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר לִפְנֵי מַמְרֵא הַשָּׂדֶה וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ וְכָל הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר בְּכָל גְּבֻלוֹ סָבִיב. יח לְאַבְרָהָם לְמִקְנָה לְעֵינֵי בְנֵי חֵת בְּכֹל בָּאֵי שַׁעַר עִירוֹ. יט וְאַחֲרֵי כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֶל מְעָרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה עַל פְּנֵי מַמְרֵא הִוא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. כ וַיָּקָם הַשָּׂדֶה וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ לְאַבְרָהָם לַאֲחֻזַּת קָבֶר מֵאֵת בְּנֵי חֵת.

1 And the life of Sarah was a hundred and seven and twenty years; these were the years of the life of Sarah. 2 And Sarah died in Kiriatharba--the same is Hebron--in the land of Canaan; and Abraham came to mourn for Sarah, and to weep for her. 3 And Abraham rose up from before his dead, and spoke unto the children of Heth, saying: 4 'I am a stranger and a resident with you: give me a possession of a burying-place with you, that I may bury my dead out of my sight.' 5 And the children of Heth answered Abraham, saying unto him: 6 'Hear us, my lord: thou art a mighty prince among us; in the choice of our sepulchres bury thy dead; none of us shall withhold from thee his sepulchre, but that thou mayest bury thy dead.' 7 And Abraham rose up, and bowed down to the people of the land, even to the children of Heth. 8 And he spoke with them, saying: 'If it be your mind that I should bury my dead out of my sight, hear me, and entreat for me to Ephron the son of Zohar, 9 that he may give me the

cave of Machpelah, which he hath, which is in the end of his field; for the full price let him give it to me in the midst of you for a possession of a burying-place.' 10 Now Ephron was sitting in the midst of the children of Heth; and Ephron the Hittite answered Abraham in the hearing of the children of Heth, even of all that went in at the gate of his city, saying: 11 'Nay, my lord, hear me: the field give I thee, and the cave that is therein, I give it thee; in the presence of the sons of my people give I it thee; bury thy dead.' 12 And Abraham bowed down before the people of the land. 13 And he spoke unto Ephron in the hearing of the people of the land, saying: 'But if thou wilt, I pray thee, hear me: I will give the price of the field; take it of me, and I will bury my dead there.' 14 And Ephron answered Abraham, saying unto him: 15 'My lord, hearken unto me: a piece of land worth four hundred shekels of silver, what is that betwixt me and thee? bury therefore thy dead.' 16 And Abraham hearkened unto Ephron; and Abraham weighed to Ephron the silver, which he had named in the hearing of the children of Heth, four hundred shekels of silver, current money with the merchant. 17 So the field of Ephron, which was in Machpelah, which was before Mamre, the field, and the cave which was therein, and all the trees that were in the field, that were in all the border thereof round about, were made sure 18 unto Abraham for a possession in the presence of the children of Heth, before all that went in at the gate of his city. 19 And after this, Abraham buried Sarah his wife in the cave of the field of Machpelah before Mamre--the same is Hebron--in the land of Canaan. 20 And the field, and the cave that is therein, were made sure unto Abraham for a possession of a burying-place by the children of Heth.

<u>רש"י שם</u>

גר ותושב אנכי עמכם – גר מארץ אחרת ונתיישבתי עמכם. ומדרש אגדה: אם תרצו הריני גר, ואם לאו אטלנה מן הדין, שאמר לי הקב"ה: לזרעך אתן את הארץ הזאת (בראשית י"ב:ז').

"I am a stranger and a resident with you" – a stranger from another land and I settled among you. And a Midrash Aggadah: if you agree then I am as a stranger, but if you do not then I shall take it by right, for God has said to me: "To your offspring I will give this land" (Genesis 12:7).

<u>רמב"ן שם</u>

גר ותושב אנכי עמכם – **היה המנהג להיות להם בית הקברות איש לבית אבותיו, ושדה קבורה אחד יקברו בו כל הגרים.** והנה אברהם אמר אל בני חת: אני גר מארץ אחרת ולא הנחלתי מאבותי בית הקברות בארץ הזאת, והנה עתה אני תושב עמכם כי חפצתי לשבת בארץ הזאת, ולכן תנו קבר להיות לי לאחזת עולם כאחד מכם . . . .

"I am a stranger and a resident with you" – it was the custom that they would have a "house of graves" for each family and a single cemetery in which the strangers would be buried. And behold Avraham said to the children of Het: "I am a stranger from another land and I did not inherit from my fathers a "house of graves" in this land. And behold now I am a resident with you because I desired to reside in this land. Therefore give me a grave that will be for me an eternal possession just as one of you" . . . .

<u>Rabbi Joseph B. Soloveitchik, "Confrontation," *Tradition* 1, 26-27 (1964)</u>

Our approach to and relationship with the outside world has always been of an ambivalent character, intrinsically antithetic, bordering at times on the paradoxical . . . We cooperate with the members of other faith communities in all fields of constructive human endeavor, but, simultaneously with our integration into the general social framework, we engage in a movement of recoil and retrace our steps. In a word, we belong to the human society and, at the same time, we feel as strangers and outsiders. We are rooted in the here and now reality as inhabitants of our globe, and yet we experience a sense of homelessness and loneliness as if we belonged somewhere else. . . . Our first patriarch, Abraham, already introduced himself in the following words: "I am a stranger and sojourner with you" — "גר ותושב אנכי עמכם". **Is it possible to be both — גר ותושב — at the same time?** Is not this definition absurd since it contravenes the central principle of classical logic that no cognitive

judgment may contain two mutually exclusive terms? And yet, the Jew of old defied this time-honored principle and did think of himself in contradictory terms. He knew well in what areas he could extend his full cooperation to his neighbors and act as a תושב, a resident, a sojourner, and at what point this gesture of cooperation and goodwill should terminate, and he must disengage as if he were a גר, a stranger. He knew in what enterprise to participate to the best of his ability and what offers and suggestions, however attractive and tempting, to reject resolutely. He was aware of the issues on which he could compromise, of the nature of the goods he could surrender, and vice versa, of the principles which were not negotiable and the spiritual goods which had to be defended at no matter what cost.

<u>בראשית פרק כה</u>

א וַיֹּסֶף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וּשְׁמָהּ קְטוּרָה. ב וַתֵּלֶד לוֹ אֶת זִמְרָן וְאֶת יָקְשָׁן וְאֶת מְדָן וְאֶת מִדְיָן וְאֶת יִשְׁבָּק וְאֶת שׁוּחַ. ג וְיָקְשָׁן יָלַד אֶת שְׁבָא וְאֶת דְּדָן וּבְנֵי דְדָן הָיוּ אַשּׁוּרִם וּלְטוּשִׁים וְלְאֻמִּים. ד וּבְנֵי מִדְיָן עֵיפָה וָעֵפֶר וַחֲנֹךְ וַאֲבִידָע וְאֶלְדָּעָה כָּל אֵלֶּה בְּנֵי קְטוּרָה. ה וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק. ו וְלִבְנֵי הַפִּילַגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מַתָּנֹת וַיְשַׁלְּחֵם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ בְּעוֹדֶנּוּ חַי קֵדְמָה אֶל אֶרֶץ קֶדֶם. ז וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם אֲשֶׁר חָי מְאַת שָׁנָה וְשִׁבְעִים שָׁנָה וְחָמֵשׁ שָׁנִים. ח וַיִּגְוַע וַיָּמָת אַבְרָהָם בְּשֵׂיבָה טוֹבָה זָקֵן וְשָׂבֵעַ **וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו.** ט וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק וְיִשְׁמָעֵאל בָּנָיו אֶל מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה אֶל שְׂדֵה עֶפְרֹן בֶּן צֹחַר הַחִתִּי אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מַמְרֵא. י **הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם מֵאֵת בְּנֵי חֵת שָׁמָּה קֻבַּר אַבְרָהָם וְשָׂרָה אִשְׁתּוֹ.** יא וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחַי רֹאִי. יב וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִשְׁמָעֵאל בֶּן אַבְרָהָם אֲשֶׁר יָלְדָה הָגָר הַמִּצְרִית שִׁפְחַת שָׂרָה לְאַבְרָהָם. יג וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל בִּשְׁמֹתָם לְתוֹלְדֹתָם בְּכֹר יִשְׁמָעֵאל נְבָיֹת וְקֵדָר וְאַדְבְּאֵל וּמִבְשָׂם. יד וּמִשְׁמָע וְדוּמָה וּמַשָּׂא. טו חֲדַד וְתֵימָא יְטוּר נָפִישׁ וְקֶדְמָה. טז אֵלֶּה הֵם בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל וְאֵלֶּה שְׁמֹתָם בְּחַצְרֵיהֶם וּבְטִירֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר נְשִׂיאִם לְאֻמֹּתָם. יז וְאֵלֶּה שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמָעֵאל מְאַת שָׁנָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים וַיִּגְוַע וַיָּמָת **וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו.** יח וַיִּשְׁכְּנוּ מֵחֲוִילָה עַד שׁוּר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מִצְרַיִם בֹּאֲכָה אַשּׁוּרָה עַל פְּנֵי כָל אֶחָיו נָפָל.

1 And Abraham took another wife, and her name was Keturah. 2 And she bore him Zimran, and Jokshan, and Medan, and Midian, and Ishbak, and Shuah. 3 And Jokshan begot Sheba, and Dedan. And the sons of Dedan were Asshurim, and Letushim, and Leummim. 4 And the sons of Midian: Ephah, and Epher, and Hanoch, and Abida, and Eldaah. All these were the children of Keturah. 5 And Abraham gave all that he had unto Isaac. 6 But unto the sons of the concubines, that Abraham had, Abraham gave gifts; and he sent them away from Isaac his son, while he yet lived, eastward, unto the east country. 7 And these are the days of the years of Abraham's life which he lived, a hundred threescore and fifteen years. 8 And Abraham expired, and died in a good old age, an old man, and full of years; and was gathered to his people. 9 And Isaac and Ishmael his sons buried him in the cave of Machpelah, in the field of Ephron the son of Zohar the Hittite, which is before Mamre; 10 the field which Abraham purchased of the children of Heth; there was Abraham buried, and Sarah his wife. 11 And it came to pass after the death of Abraham, that God blessed Isaac his son; and Isaac dwelt by Beer-lahai-roi. 12 Now these are the generations of Ishmael, Abraham's son, whom Hagar the Egyptian, Sarah's handmaid, bore unto Abraham. 13 And these are the names of the sons of Ishmael, by their names, according to their generations: the first-born of Ishmael, Nebaioth; and Kedar, and Adbeel, and Mibsam, 14 and Mishma, and Dumah, and Massa; 15 Hadad, and Tema, Jetur, Naphish, and Kedem; 16 these are the sons of Ishmael, and these are their names, by their villages, and by their encampments; twelve princes according to their nations. 17 And these are the years of the life of Ishmael, a hundred and thirty and seven years; and he expired and died; and was gathered unto his people. 18 And they dwelt from Havilah unto Shur that is before Egypt, as thou goest toward Asshur: over against all his brethren he did settle.

<u>שמות פרק כג פסוק ט</u>

וְגֵר לֹא תִלְחָץ וְאַתֶּם יְדַעְתֶּם אֶת נֶפֶשׁ הַגֵּר כִּי גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם.

And a stranger shalt thou not oppress; for ye know the heart of a stranger, seeing ye were strangers in the land of Egypt.

ויקרא פרק יט

לג וְכִי יָגוּר אִתְּךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ. לד כְּאֶזְרָח מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר הַגָּר אִתְּכֶם וְאָהַבְתָּ לוֹ כָּמוֹךָ כִּי גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם.

The stranger that sojourneth with you shall be unto you as the home-born among you, and thou shalt love him as thyself; for ye were strangers in the land of Egypt: I am the LORD your God.

דברים פרק י פסוק יט

וַאֲהַבְתֶּם אֶת הַגֵּר כִּי גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם.

Love ye therefore the stranger; for ye were strangers in the land of Egypt.

ויקרא פרק כה

כג וְהָאָרֶץ לֹא תִמָּכֵר לִצְמִתֻת כִּי לִי הָאָרֶץ **כִּי גֵרִים וְתוֹשָׁבִים אַתֶּם עִמָּדִי**. כד וּבְכֹל אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם גְּאֻלָּה תִּתְּנוּ לָאָרֶץ. כה כִּי יָמוּךְ אָחִיךָ וּמָכַר מֵאֲחֻזָּתוֹ וּבָא גֹּאֲלוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו וְגָאַל אֵת מִמְכַּר אָחִיו. . . . לה וְכִי יָמוּךְ אָחִיךָ וּמָטָה יָדוֹ עִמָּךְ וְהֶחֱזַקְתָּ בּוֹ **גֵּר וְתוֹשָׁב** וָחַי **עִמָּךְ**. לו אַל תִּקַּח מֵאִתּוֹ נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ וְחֵי אָחִיךָ עִמָּךְ. לז אֶת כַּסְפְּךָ לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ וּבְמַרְבִּית לֹא תִתֵּן אָכָלֶךָ. לח אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לָתֵת לָכֶם אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים. לט וְכִי יָמוּךְ אָחִיךָ עִמָּךְ וְנִמְכַּר לָךְ לֹא תַעֲבֹד בּוֹ עֲבֹדַת עָבֶד. מ כְּשָׂכִיר **כְּתוֹשָׁב** יִהְיֶה עִמָּךְ עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל יַעֲבֹד עִמָּךְ. מא וְיָצָא מֵעִמָּךְ הוּא וּבָנָיו עִמּוֹ וְשָׁב אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֶל אֲחֻזַּת אֲבֹתָיו יָשׁוּב. מב כִּי עֲבָדַי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לֹא יִמָּכְרוּ מִמְכֶּרֶת עָבֶד. מג לֹא תִרְדֶּה בוֹ בְּפָרֶךְ וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹקֶיךָ. מד וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ אֲשֶׁר יִהְיוּ לָךְ מֵאֵת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ עֶבֶד וְאָמָה. מה וְגַם **מִבְּנֵי הַתּוֹשָׁבִים הַגָּרִים עִמָּכֶם** מֵהֶם תִּקְנוּ וּמִמִּשְׁפַּחְתָּם אֲשֶׁר עִמָּכֶם אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאַרְצְכֶם וְהָיוּ לָכֶם לַאֲחֻזָּה. מו וְהִתְנַחַלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא תִרְדֶּה בוֹ בְּפָרֶךְ. מז וְכִי תַשִּׂיג יַד **גֵּר וְתוֹשָׁב עִמָּךְ** וּמָךְ אָחִיךָ עִמּוֹ וְנִמְכַּר **לְגֵר תּוֹשָׁב** עִמָּךְ אוֹ לְעֵקֶר מִשְׁפַּחַת גֵּר. מח אַחֲרֵי נִמְכַּר גְּאֻלָּה תִּהְיֶה לוֹ אֶחָד מֵאֶחָיו יִגְאָלֶנּוּ. מט אוֹ דֹדוֹ אוֹ בֶן דֹּדוֹ יִגְאָלֶנּוּ אוֹ מִשְּׁאֵר בְּשָׂרוֹ מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ יִגְאָלֶנּוּ אוֹ הִשִּׂיגָה יָדוֹ וְנִגְאָל . . . .

23 And the land shall not be sold in perpetuity; for the land is Mine; for ye are strangers and settlers with Me. 24 And in all the land of your possession ye shall grant a redemption for the land. 25 If thy brother be waxen poor, and sell some of his possession, then shall his kinsman that is next unto him come, and shall redeem that which his brother hath sold. . . . 35 And if thy brother be waxen poor, and his means fail with thee; then thou shalt uphold him: as a stranger and a settler shall he live with thee. 36 Take thou no interest of him or increase; but fear thy God; that thy brother may live with thee. 37 Thou shalt not give him thy money upon interest, nor give him thy victuals for increase. 38 I am the LORD your God, who brought you forth out of the land of Egypt, to give you the land of Canaan, to be your God. 39 And if thy brother be waxen poor with thee, and sell himself unto thee, thou shalt not make him to serve as a bondservant. 40 As a hired servant, and as a settler, he shall be with thee; he shall serve with thee unto the year of jubilee. 41 Then shall he go out from thee, he and his children with him, and shall return unto his own family, and unto the possession of his fathers shall he return. 42 For they are My servants, whom I brought forth out of the land of Egypt; they shall not be sold as bondmen. 43 Thou shalt not rule over him with rigour; but shalt fear thy God. 44 And as for thy bondmen, and thy bondmaids, whom thou mayest have: of the nations that are round about you, of them shall ye buy bondmen

and bondmaids. 45 Moreover of the children of the strangers that do sojourn among you, of them may ye buy, and of their families that are with you, which they have begotten in your land; and they may be your possession. 46 And ye may make them an inheritance for your children after you, to hold for a possession: of them may ye take your bondmen for ever; but over your brethren the children of Israel ye shall not rule, one over another, with rigour. 47 And if a stranger who is a settler with thee be waxen rich, and thy brother be waxen poor beside him, and sell himself unto the stranger who is a settler with thee, or to the offshoot of a stranger's family, 48 after that he is sold he may be redeemed; one of his brethren may redeem him; 49 or his uncle, or his uncle's son, may redeem him, or any that is nigh of kin unto him of his family may redeem him; or if he be waxen rich, he may redeem himself . . . .

<u>רש"י שם על פסוק לה</u>

"גר ותושב" - אף אם הוא גר או תושב. ואיזהו תושב? כל שקבל עליו שלא לעבוד ע"א ואוכל נבלות.

<u>רש"י שם על פסוק מז</u>

יד גר ותושב - **גר והוא תושב** כתרגומו ערל ותותב וסופו מוכיח ונמכר לגר תושב.

<u>ספרא שם על פסוק כג</u>

כי גרים ותושבים אתם - אל תעשו עצמכם עיקר. וכן הוא אומר (דברי הימים א כט, טו): "**כי גרים אנחנו לפניך ותושבים ככל אבותינו**". וכן דוד אומר (תהלים לט, יג): "**כי גר אנכי עמך תושב ככל אבותי**".

<u>רד"ק על תהלים לט:יג</u>

והענין כי האדם בעולם הזה כמו הגר בארץ לא לו, כי נוסע תמיד ממקום למקום כי האדם בעולם הזה אין לו מעמד וקיום בו, כי כל יום הוא בדרך שיסע ממנה ולא ידע יומו. ויקרא גם כן: תושב לפי שהוא מתישב בעולם הזה כאלו יהיה בו לארך ימים.
ובאמרו: עמך רוצה לומר: לפניך, להודיע כי ביד הא-ל, יתברך, ומאתו הישיבה בעולם הזה והנסיעה ממנו. ובאמרו: ככל אבותי, ככל אבותינו: להודיע כי הדורות האחרונים כראשונים דרך אחת להם, אין ביניהם שנוי אלא דור הלך ודור בא (קהלת א ד) ; כן היה וכן יהיה לעולם.

ב. גר תושב בבבלי

<u>תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף סד עמוד ב</u>

איזהו גר תושב? כל שקיבל עליו בפני ג' חברים שלא לעבוד עבודת כוכבים, דברי ר"מ. וחכ"א: כל שקיבל עליו שבע מצות שקבלו עליהם בני נח. אחרים אומרים: אלו לא באו לכלל גר תושב. אלא איזהו גר תושב? זה גר אוכל נבילות שקבל עליו לקיים כל מצות האמורות בתורה חוץ מאיסור נבילות.

מייחדין אצלו יין ואין מפקידין אצלו יין ואפי' בעיר שרובה ישראל. אבל מייחדין אצלו יין ואפי' בעיר שרובה עובדי כוכבים. שמנו כיינו. שמנו כיינו ס"ד?! שמן מי קא הוי יין נסך?! אלא יינו כשמנו ולשאר כל דבר הרי הוא כעובד כוכבים. רבן שמעון אומר: יינו יין נסך. ואמרי לה מותר בשתיה.

Who is a *ger toshav*? It is anyone who has accepted upon himself before three *ḥaverim* [i.e., people devoted to the meticulous observance of *mitzvot*, especially *halakhot* of ritual purity, teruma, and tithes,] not to worship idols. This is the statement of Rabbi Meir. And the Rabbis say: Anyone who has accepted upon himself observance of the seven *mitzvot* that the descendants of Noah accepted upon themselves is a *ger toshav*. Others say: These have not entered the category of ger toshav. Rather, who is a *ger toshav*? This is a convert who eats unslaughtered animal carcasses, but who has accepted upon himself to observe all of the *mitzvot* that are stated in the Torah except for the prohibition against eating unslaughtered carcasses.

One may leave him alone with wine briefly without Jewish supervision with no concern that he might use it for a libation, thereby rendering it forbidden to Jews, as he is not an idol worshipper. But one may not deposit wine with him for an extended period of time, lest he exchange it with the wine of a gentile, which is forbidden. And this applies even in a town that has a Jewish majority. But one may leave him alone with wine briefly without Jewish supervision even in a town with a majority of gentiles. His oil is treated like his wine in terms of its permissibility.

His oil is like his wine? Can this enter your mind? Does the oil of a gentile become, i.e., assume the status of, wine used for a libation? Rather, the *baraita* should be emended as follows: His wine is like his oil. [It is permitted to derive benefit from it, but not to consume it.]

And with regard to all other matters, a *ger toshav* is treated like a gentile. Rabban Shimon says: His wine is treated like wine used for a libation. And some say he says: Even drinking it is permitted.

<u>רש"י שם</u>

גר תושב – אינו עובד עבודת כוכבים ובר מיניה של עובד כוכבים הוא בכל שאר עבירות:

[...]

אלו לא באו לכלל גר תושב – שיהו ישראל מצווים להחיותן שהרי אף עובדי כוכבים גמורים נצטוו על עבודת כוכבים ועל שאר המצות:

כל שאוכל נבילות – ושאר כל המצות מקיים אין מפקידין אצלו יין בביתו לזמן מרובה דאיכא למיחש לאיחלופי ביין שלו שהוא אסור כדקתני סיפא יינן כשמנן:

אבל מייחדין אצלו יין – ישראל מניח בחנותו עד שילך כדי מיל או יותר מה שאין כן בעובד כוכבים דהאי כיון דלא פלח לא נגע ולא מנסך ולמגע עובד כוכבים דאתי מעלמא בביתו לא חיישינן דכיון דאין לו הנאה בכך אינו מניחו ליגע ולאחלופי בזמן מועט ליכא למיחש:

שמנו כיינו – משמע שמנו אסור כיינו ולהחמיר בא:

ושמנו מי הוי נסך אלא יינו – מותר בהנאה כשמנו וקודם שהותר השמן באכילה קאי אבל בשתיה אסור:

יינו יין נסך – דאינו מקפיד על מגע עובד כוכבים:

הרי הוא כעובד כוכבים – דכיון דלא מל חשוד הוא לכל התורה:

<u>תוספות שם</u>

איזהו גר תושב כו'. במסקנא קאמר דהיינו להחיותו. וא"ת והלא מיד שעבר שבע מצות חייב מיתה דאזהרת בני נח היא מיתתן בלא עדים והתראה! י"ל דכל זמן שלא דנוהו בית דין אינו חייב מיתה תדע דהא אמרינן העובדי כוכבים לא מעלין ולא מורידין:

אחרים אומרים כו'. על כרחך אחרים דהכא לאו היינו ר"מ דהא פליג עליה וכן מצינו בכמה מקומות אחרים במחלוקת אצל ר"מ וי"א אצל ר' נתן:

אין מפקידין אצלו יין ואפי' בעיר שרובה ישראל. פירש רש"י לפי שאין מקפיד על מגע עובד כוכבים והקשה ר"ת על זה דא"כ אפילו ליחד נמי לפי שעה עד שילך כדי מיל או יותר כמו שפירש בקונטרס עצמו היה לנו לאסור דע"כ בהודיעו שהוא מפליג מיירי דאי לא הודיעו אף בעובד כוכבים מותר ואם כן למה לא ניחוש למגע עובד כוכבים הרגיל בחנותו כיון שאינו מקפיד **לכן נראה לר"ת כמו שפירש רש"י והגיה בפירושים שלו** ומחק הטעם לפי שאינו מקפיד וכתב אין מפקידין לזמן מרובה דאיכא למיחש לאיחלופי ביין שלו שאסור כדקתני סיפא יינו כשמנו ונראה שרש"י חזר בו מטעם ראשון משום דמדתלי איסור יינו בשמנו משמע שאין לאוסרו כ"א **מטעם חתנות** ואי לא היה מקפיד על מגע עובד כוכבים היה לאסור איסור גמור אבל מייחדין אצלו יין ישראל מניחו בחנותו עד שילך כדי מיל או יותר מה שאין כן בעובד כוכבים דהא כיון שלא פלח לעבודת כוכבים לא נגע ולא מנסך עד כאן היה כתוב בפירושיו **והוסיף רש"י והגיה ולמגע עובד כוכבים דאתי מעלמא בביתו לא חיישינן דכיון דאין לו הנאה בכך אין מניחו ליגע ולאיחלופי בזמן מועט ליכא למיחש ולפי זה הפירוש אין להוכיח בבירור שיהא מותר מגע גר תושב ביינו של ישראל להתירו בשתיה** ויש ליישב פירוש הקונטרס ראשון דאין מפקידין בביתו יין לפי שאינו מקפיד על מגע שרגילין העובדי כוכבים ליכנס בביתו אע"ג דיינו כשמנו אלמא שמקפיד על מגע עובד כוכבים מדשרי בהנאה היינו בשל עצמו אבל בשל ישראל אינו מקפיד א"נ הא דיינו כשמנו בידוע שלא נגע בו העובד כוכבים אבל מייחדין יין בחנותו אפילו הודיעו שמפליג כדי מיל או יותר בזמן מועט ליכא למיחש למגע עובד כוכבים שאין העובדי כוכבים רגילים ליכנס בתוך החנות ולמגע עצמו לא חיישינן כיון דלא פלח לא נגע ולא מנסך ולגנוב נמי כדי לשתות לא חשיד כיון שקבל עליו שבע מצות מיהו לר"מ שלא קבל עליו אלא שלא לעבוד עבודת כוכבים צריך לומר אע"פ שגזרו על יינו לא גזרו על מגעו ביין של ישראל **אבל רבינו יצחק כתב מייחדין אצלו יין אפילו בעיר שרובה עובדי כוכבים פירוש דמותר מגעו בשתיה** והא דלא תנא בהדיא מגעו מותר דרבותא קמ"ל דאפילו בעיר שרובה עובדי כוכבים לא חיישינן שמא יגע בו עובד כוכבים אע"פ שרוב עובדי כוכבים מצויין שם כיון שאין מניחו אלא לפי שעה ואין מפקידין כו' הטעם כדפיר' בקונט' בהגהה **כתב רבינו יהודה מעשה היה בגר אחד שמל ולא טבל טבילה כראוי ועמד בבית ישראל ימים רבים ונגע ביינו והתירו רבינו יצחק בשתיה כפירושו דגר תושב מגעו מותר בשתיה כל שכן זה שמל וקבל עליו מצות ואע"ג דאמרינן לעיל עבדים ובני שפחות שמלו ולא טבלו עושין יין נסך היינו לפי שאימת רבן עליהם ואינם מתגיירין בלב שלם כדפירש לעיל (דף נז.) גבי שיקוע עבודת כוכבים** ועוד ראיה דאמרינן לעיל (דף נט.) גבי גרים שמלו ולא טבלו צא והכריז על בניהם שהם ממזרים ואע"פ שמסתמא נוגעין ביין לא היה מקפיד על יינם כמו במזגו עובדי כוכבים ושתו ישראל ועוד בשל סופרים הלך אחר המיקל בסתם יינם בשתיה וה"ה במגען ואפילו ללישנא דקאמר יינן כשמנן היינו משום חתנות אבל על מגעו בשל ישראל לא יקפיד אע"פ כן לא רצה רבינו יצחק להקל:

<u>בית הבחירה (מאירי) מסכת עבודה זרה דף סד עמוד ב</u>

אע"פ שלענין זה כל שנודע שאינו עובד ע"ז נקרא גר תושב **לענין מצוה להחיותו לא נקרא גר תושב עד שיקבל עליו בפני שלשה שבע מצות אע"פ שלא מל ולא טבל שסתם גר תושב בקיום שבע מצות הוא** כמו שאמרו בפרק שני ארונה גר תושב היה כלומר ולא נחשד על הרביעה שהרי בכלל שבע מצות היא וכן פסקוה גדולי המחברים אף לענין זה ר"ל לענין יין נסך ואין נראה כן **ושם תושב הוא על שם שאנו יכולים להשיבו ביניינו בארץ ישראל** ויש פוסקין שהוא גר אוכל נבלות לתאבון ופי' בה גדולי הרבנים שמקיימין כל המצות וגדולים המפרשים פירשו שאינו נזהר על חייבי לאוין שלא יעבור עליהם בשעת יצרו אבל נזהר הוא על חייבי כרתות **והדברים נראין כדעת ראשון וכדברי חכמים שהם רבים**:

<u>תלמוד בבלי מסכת כריתות דף ט עמוד א</u>

דת"ר גר תושב מותר לעשות מלאכה בשבת לעצמו כישראל בחולו של מועד ר"ע אומר כישראל בי"ט ר' יוסי אומר גר תושב עושה בשבת לעצמו כישראל בחול רש"א ואחד גר תושב ואחד [עובד כוכבים] עבד ואמה התושבים עושין מלאכה בשבת לעצמן כישראל בחול.

As the Sages taught in a baraita: A *ger toshav* is permitted to perform labor on Shabbat for himself in the same manner that a Jew is permitted to perform labor on the intermediate days of a Festival. Rabbi Akiva says: A *ger toshav* may perform labor on Shabbat in the same manner that a Jew is permitted to perform labor on a Festival, i.e., only for the purpose of preparing food. Rabbi Yosei says: A *ger toshav* may perform labor on Shabbat for himself in the same manner that a Jew is permitted to perform labor on a weekday. Rabbi Shimon says: Both a *ger toshav* and a resident male or female slave may perform labor on Shabbat for themselves in the same manner that a Jew may perform labor on a weekday.

<u>רש"י שם</u>

גר תושב - שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים **כגון נעמן**:
עושה מלאכה בשבת לעצמו - בדבר האבד כישראל בחולו של מועד:

כישראל בי"ט - אוכל נפש:

<u>תוספות מסכת כריתות (עם תוספות ישנים) דף ט עמוד א</u>

גר תושב עושה מלאכה לעצמו - מכאן קשה לפ"ה דפרק החולץ (יבמות מח:) דקאמר וינפש בן אמתך והגר זה גר תושב פי' בקונט' שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים ומחלל שבת כעובד כוכבים והכא קאמר גר תושב עושה מלאכה **לכן י"ל דההיא מיירי לענין שלא לעשות מלאכה עבור רבו אבל לעצמו שרי** מכאן פסק ר"י שמותר להניח לעובד כוכבים לעשות מלאכתו בשבת בבית ישראל עבור עצמו.

<u>תלמוד בבלי מסכת פסחים דף כא עמוד ב</u>

דתניא (דברים יד, כא) לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי וגו'. אין לי אלא לגר בנתינה ולנכרי במכירה, לגר במכירה מנין? ת"ל לגר אשר בשעריך תתננה או מכור לנכרי. בנתינה מנין? תלמוד לומר תתננה ואכלה או מכור לנכרי. נמצאת אומר אחד גר ואחד נכרי בין במכירה בין בנתינה, דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומר: דברים ככתבן לגר בנתינה ולנכרי במכירה. מאי טעמא דרבי יהודה? אי סלקא דעתך כדאמר ר' מאיר, ליכתוב רחמנא לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה, ומכור או למה לי? שמע מינה לדברים ככתבן. ור' מאיר ״או״ להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי. ורבי יהודה הא לא צריך קרא, כיון דגר אתה מצווה להחיותו ונכרי אי אתה מצווה להחיותו, לא צריך קרא סברא הוא.

As it was taught in a *baraita*: “You shall not eat of any unslaughtered animal; you may give it to the resident alien who is within your gates, that he may eat it; or you may sell it to a foreigner; for you are a sacred people to the Lord your God” (Deuteronomy 14:21). I have derived only that it is permitted to a resident alien through giving and to a gentile through selling. From where do I derive that it is permitted to a resident alien through selling? The verse states: “You may give it to the resident alien who is within your gates…or you may sell it,” meaning that one has the option to do either of these. From where is it derived that it is permitted to a gentile through giving and one is not required to sell it to him? The verse states: “You may give it…that he may eat it, or you may sell it to a foreigner.” Therefore, you may say that he may transfer it to both a resident alien and a gentile, both through giving and through selling. This is the statement of Rabbi Meir. The baraita concludes: Rabbi Yehuda says: These matters are meant to be understood as they are written; he may transfer an unslaughtered animal carcass to a resident alien only through giving and to a gentile only through selling. The Gemara asks: What is the reason for the opinion of Rabbi Yehuda? The Gemara answers: If it could enter your mind to understand the verse in accordance with that which Rabbi Meir said, then let the Merciful One write: You may give it to the resident alien who is within your gates that he may eat it and sell it to a foreigner. Why do I need the word “or” between these two options? Learn from it that the matters are to be understood as they are written. The Gemara asks: And how does Rabbi Meir explain the formulation of the verse? The Gemara answers that Rabbi Meir would explain that the word “or” teaches one to give precedence to giving to a resident alien over selling to a gentile. The Gemara asks: And from where does Rabbi Yehuda derive this halakha? According to Rabbi Yehuda, this matter does not need a verse, since you are commanded to sustain a resident alien, as it is a mitzva for one to sustain a resident alien who has renounced idol worship, and you are not commanded to sustain a gentile. There is no need for a verse to teach this; it is based on a logical inference.

<u>תלמוד בבלי מסכת גיטין דף מד עמוד א</u>

בעי ר' ירמיה: מכרו לשלשים יום, מהו? תא שמע, דאמר רב: המוכר עבדו לפרהנג עובד כוכבים - יצא לחירות. התם בפרהנג עובד כוכבים, שאינה חוזרת. מכרו חוץ ממלאכתו, מהו? חוץ מן המצות, מהו? חוץ משבתות וימים טובים, מהו? לגר תושב, לישראל מומר, מהו? לכותי, מהו? **פשוט מיהא חדא: גר תושב הרי הוא כעובד כוכבים.** כותי וישראל מומר - אמרי לה: כעובד כוכבים, ואמרי לה: כישראל.

Rabbi Yirmeya raises a dilemma: If he sold the slave to a gentile for thirty days, then what is the halakha; is this considered to be a sale and he is emancipated as a result, or is it not a sale? The Gemara suggests: Come and hear a proof, as Rav says: With regard to one who sells his slave to a gentile government official, the slave is emancipated. The assumption is that he would be sold to the official in order to work for a limited amount of time or perform a specific task, yet he is emancipated. The Gemara answers: There, he was sold to a gentile government official, as this sale is not reversed. No proof can be brought from here with regard to the halakha of a sale that is in effect for a limited duration. Rabbi Yirmeya asks several questions with regard to the extent of the application of this penalty: If he sold the slave to a gentile aside from his labor, i.e., the gentile will own the slave but he will still perform labor for the Jewish master, what is the halakha? If he sold him to a gentile aside from the mitzvot, i.e., he stipulated that the slave would be able to continue observing the mitzvot, what is the halakha? If he sold him aside from Shabbatot and Festivals, what is the halakha? If he sold him to a *ger toshav*, or to a Jewish apostate, what is the halakha? If he sold him to a Samaritan, what is the halakha? The Gemara suggests: You can resolve at least one of these questions, as it was taught: A *ger toshav* is like a gentile. With regard to a Samaritan and a Jewish apostate, some say they are like gentiles and some say they are like Jews.

<u>רש"י שם</u>

לגר תושב - שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים ואוכל נבילות.

<u>תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מח עמוד ב</u>

"והגר" [שמות כג:יב] - זה גר תושב. **אתה אומר זה גר תושב או אינו אלא גר צדק?** כשהוא אומר "וגרך אשר בשעריך" [דברים ה:יג] הרי גר צדק אמור. הא מה אני מקיים "והגר"? זה גר תושב.

The verse continues: “And the stranger [*ger*]” (Exodus 23:12). This is referring to a *ger toshav*. Do you say that this is a *ger toshav*, or perhaps it is only a righteous convert [*ger tzedek*]? When it says elsewhere: “And your stranger [*ger*] that is within your gates” (Deuteronomy 5:13), a righteous convert is already mentioned. How, then, do I uphold the verse “And the stranger [ger]”? It must be that this is a *ger toshav*.

<u>רש"י שם</u>

גר תושב - שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים ואוכל נבלות **והזהירו הכתוב על השבת דמחלל את השבת כעובד עבודת כוכבים**:

<u>תוס' שם</u>

זה גר תושב. פירש בקונטרס שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים ומחלל שבת כעובד עבודת כוכבים **וקשה** דאם כן נפישי להו משבע מצות ובמסכת ע"ז (דף סד:) משמע דבשבע מצות שקבלו בני נח איקרי גר תושב ועוד דבפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף נח:) אמרי' דעובד כוכבים ששבת חייב מיתה אפילו בחול כל שכן בשבת ובפרק ד' מחוסרי כפרה (כריתות דף ט. ושם) קאמר ר"ע דגר תושב אין מוזהר על השבת **ונראה** דהכא בעושה מלאכה לצורך ישראל דומיא דוינפש בן אמתך:

<u>תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף עא עמוד א</u>

תניא, רבי אומר: גר צדק האמור לענין מכירה, וגר תושב האמור לענין רבית איני יודע מה הוא. - גר צדק האמור לענין מכירה - דכתיב וכי ימוך אחיך עמך ונמכר לך, ולא לך אלא לגר, שנאמר לגר, ולא לגר צדק אלא לגר תושב, שנאמר לגר תושב. משפחת גר - זה הנכרי, כשהוא אומר או לעקר - זה הנמכר לעבודת כוכבים עצמה.

It is taught in a *baraita*: Rabbi Yehuda HaNasi says: With regard to the convert that is mentioned concerning the sale of a Hebrew slave and the ger toshav that is mentioned concerning interest, I do not know what the meaning of each of these references is. The Gemara explains: The convert that is mentioned concerning the sale of a Hebrew slave is referring to the following, as it is written: "If your brother waxes poor with you and is sold unto you" (Leviticus 25:39), and it was expounded in a *baraita*: And not only will he be sold to you, a born Jew, but he will be sold even to a convert, as it is stated: "And sells himself to a stranger [*le-ger*]" (Leviticus 25:47). And this sale to a *ger* is referring to a sale not only to a righteous convert [leger tzedek], but even to a *ger toshav*, as it is stated: "And sells himself to a stranger who is a settler [*le-ger toshav*]" (Leviticus 25:47). With regard to the continuation of the verse: "Or to an offshoot of a stranger's family," this is referring to a gentile, i.e., he will reach a state where he has no choice but to sell himself to a gentile. When it states: "Or to an offshoot of a stranger's family," this is referring to one sold for idol worship itself, i.e., he is forced to sell himself as a slave to work in a temple of idol worship.

ג. גר תושב ברמב"ם

<u>רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק י</u>

א. אין כורתין ברית לשבעה עממין כדי שנעשה עמהן שלום ונניח אותם לעבוד עכו"ם שנאמר לא תכרות להם ברית אלא יחזרו מעבודתם או יהרגו ואסור לרחם עליהם שנאמר ולא תחנם לפיכך אם ראה מהם אובד או טובע בנהר לא יעלנו ראהו נטוי למות לא יצילנו אבל לאבדו בידו או לדחפו לבור וכיוצא בזה אסור מפני שאינו עושה עמנו מלחמה . . . .

ב. מכאן אתה למד שאסור לרפאות עכו"ם אפילו בשכר ואם היה מתיירא מהן או שהיה חושש משום איבה מרפא בשכר אבל בחנם אסור **וגר תושב הואיל ואתה מצווה להחיותו מרפאים אותו בחנם.**

ד. . . . ואסור ליתן להם מתנת חנם **אבל נותן הוא לגר תושב** שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי במכירה ולא בנתינה.

ה. מפרנסים עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום ואין ממחין בידי עניי עובדי כוכבים בלקט שכחה ופאה מפני דרכי שלום ושואלים בשלומם ואפילו ביום חגם מפני דרכי שלום ואין כופלין להן שלום לעולם ולא יכנס לביתו של עובד כוכבים ביום חגו לתת לו שלום מצאו בשוק נותן לו שלום בשפה רפה ובכובד ראש.

ו. אין כל הדברים האלו אמורים אלא בזמן שגלו ישראל לבין העובדי כוכבים או שיד עכו"ם תקיפה על ישראל **אבל בזמן שיד ישראל תקיפה עליהם אסור לנו להניח עובדי כוכבים בינינו** ואפילו יושב ישיבת עראי או עובר ממקום למקום בסחורה לא יעבור בארצנו **אלא עד שיקבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח** שנאמר לא ישבו בארצך אפילו לפי שעה **ואם קבל עליו שבע מצות הרי זה גר תושב** . . .

רמב״ם הלכות איסורי ביאה פרק יד הלכה ז

אי זה הוא גר תושב? זה עכו"ם שקיבל עליו שלא יעבוד כו"ם עם שאר המצות שנצטוו בני נח ולא מל ולא טבל ה"ז מקבלין אותו והוא מחסידי אומות העולם. ולמה נקרא שמו תושב? לפי שמותר לנו להושיבו בינינו בארץ ישראל כמו שביארנו בהלכות עכו"ם.

רמב״ם הלכות מלכים פרק י הלכה ג

בן נח שנתגייר ומל וטבל ואחר כך רצה לחזור מאחרי ה' ולהיות גר תושב בלבד כשהיה מקודם, אין שומעין לו, אלא יהיה כישראל לכל דבר או יהרג, ואם היה קטן כשהטבילוהו בית דין, יכול למחות בשעה שיגדיל ויהיה גר תושב בלבד, וכיון שלא מיחה בשעתו שוב אינו מוחה אלא הרי הוא גר צדק, לפיכך אם בא ישראל על קטנה שהטבילוה בית דין, כסף כתובתה או קנס אונס או מפתה יהיה הכל תחת יד בית דין עד שתגדיל ולא תמחה בגירות, שמא תטול ותגדיל ותמחה ונמצאת זו אוכלת בגיותה מעות שאין לה זכות בהן אלא בדיני ישראל.

רמב"ם הלכות מלכים פרק י הלכה יא

חייבין בית דין של ישראל לעשות שופטים לאלו הגרים התושבים, לדון להן על פי המשפטים אלו, כדי שלא ישחת העולם, אם ראו בית דין שיעמידו שופטיהם מהן מעמידין, ואם ראו שיעמידו להן מישראל מעמידין.

רמב״ם הלכות מלכים פרק י הלכה יב

שני עכו"ם שבאו לפניך לדון בדיני ישראל, ורצו שניהן לדון דין תורה דנין, האחד רוצה והאחד אינו רוצה אין כופין אותו לדון אלא בדיניהן, היה ישראל ועכו"ם אם יש זכות לישראל בדיניהן דנין לו בדיניהם, ואומרים לו כך דיניכם, ואם יש זכות לישראל בדינינו דנין לו דין תורה ואומרים לו כך דינינו, ויראה לי שאין עושין כן לגר תושב אלא לעולם דנין לו בדיניהם, וכן יראה לי שנוהגין עם גרי תושב בדרך ארץ וגמילות חסדים כישראל, שהרי אנו מצווין להחיותן שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה, וזה שאמרו חכמים אין כופלין להן שלום בעכו"ם לא בגר תושב, אפילו העכו"ם צוו חכמים לבקר חוליהם, ולקבור מתיהם עם מתי ישראל, ולפרנס ענייהם בכלל עניי ישראל, מפני דרכי שלום, הרי נאמר טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו, ונאמר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום.

רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ב

ישראל שהרג גר תושב אינו נהרג עליו בבית דין שנ' [שמות כ"א י"ד] וכי יזיד איש על רעהו, ואין צריך לומר שאינו נהרג על הגוי, ואחד ההורג את עבד אחרים או ההורג עבדו הרי זה נהרג עליו, שהעבד כבר קבל עליו מצות ונוסף על נחלת ה'.

ג. תוקף דין גר תושב בזה״ז

ערכין כט א

ר"ש בן אלעזר אומר אין גר תושב נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג. אמר רב ביבי מ"ט אתיא טוב טוב כתיב הכא (דברים טו, טז) כי טוב לו עמך וכתיב התם (דברים כג, יז) בטוב לו לא תוננו.

Rabbi Shimon ben Elazar says: The halakhot pertaining to a *ger toshav* apply only during a period when the Jubilee Year is observed. Rav Beivai said: What is the reason? It is derived from a verbal analogy between "well" and "well." It is written here, with regard to a Hebrew slave, who can be sold only when the Jubilee Year is observed: "Because he fares well with you" (Deuteronomy 15:16). And it is written there, with regard to a ger toshav: "Where it is well for him; you shall not wrong him" (Deuteronomy 23:17).

<u>רש"י שם</u>

אין גר תושב נוהג – **שיהא ישראל מצווה להחיותו** גר תושב שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים ואוכל נבילות:
כתיב – בעבד עברי כי טוב לו עמך וכתיב בגר תושב עמך ישב וגו' דלא תסגיר עבד אל אדוניו בגר תושב משתעי דהכי מוקמינן לה במסכת גיטין בפ' השולח גט (דף מה.) וכתיב בתריה עמך ישב בקרבך וגו' מכל מקום לתרוייהו קשיא דקתני אין שדה חרמים נוהג אלא בזמן יובל:
מקרקעי – אין נוהגין כדכתיב בצאתו ביובל כשדה החרם:

<u>רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יד הלכה ח</u>

ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג. אבל בזמן הזה אפילו קיבל עליו כל התורה כולה חוץ מדקדוק אחד אין מקבלין אותו.

<u>השגות הראב"ד שם הלכה ח</u>

אלא בזמן שהיובל נוהג וכו'. כתב הראב"ד ז"ל **דעת זה המחבר סתום וחתום ולא פירש מהו** אין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג ומה הן מצות גר תושב והוא שאין מושיבין אותו בתוך העיר דדרשינן בספרי עמך ישב ולא בעיר עצמה ומצוה להחיותו דכתיב וחי אחיך עמך וקונה עבד עברי כעכו"ם **ואלה הדינים שאינם נוהגים בו אלא בזמן שהיובל נוהג יש מהן שהוא להקל עליו ויש מהן להחמיר עליו** שבזמן שאין היובל נוהג יושב אפילו בעיר עצמה שאין קדושת הארץ עליה כשהיתה וקונה ע"ע עד זמן שירצה שאין זמן מיוחד ואלו להקל עליו אבל אין אנו מצווים להחיותו זהו להחמיר עליו וקרוב הדבר להיות מן הטעם כי בזמן היובל היו שומטין והיה יכול להתפרנס שלא בטורח צבור ועכשיו אינו יכול מעתה מקיימין מי שהתנה שלא למול ושלא לטבול כמה שירצה בכל זמן עכ"ל:

<u>רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק י הלכה ו</u>

. . . ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג אבל שלא בזמן היובל אין מקבלין אלא גר צדק בלבד.

<u>רמב"ם הלכות שבת פרק כ הלכה יד</u>

כשם שאדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת כך הוא מצווה על שביתת עבדו ואמתו ואע"פ שהן בני דעת ולדעת עצמן עושין מצוה עלינו לשמרן ולמנען מעשיית מלאכה בשבת שנאמר למען ינוח שורך וחמורך וינפש בן אמתך והגר. עבד ואמה שאנו מצווין על שביתתן הם עבדים שמלו וטבלו לשם עבדות וקיבלו מצות שהעבדים חייבין בהן. אבל עבדים שלא מלו ולא טבלו אלא קיבלו עליהן שבע מצות שנצטוו בני נח בלבד הרי הן כגר תושב ומותרין לעשות מלאכה בשבת לעצמן בפרהסיא כישראל בחול. **ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג. הואיל וגר תושב עושה מלאכה לעצמו בשבת וגר צדק הרי הוא כישראל לכל**

דבר. במי נאמר וינפש בן אמתך והגר. זה גר תושב שהוא לקיטו ושכירו של ישראל כמו בן אמתו. שלא יעשה מלאכה לישראל רבו בשבת אבל לעצמו עושה. ואפילו היה הגר זה עבדו הרי זה עושה לעצמו.

<u>רמב"ם הלכות מילה פרק א הלכה ו</u>

לקח עבד גדול מן העכו"ם ולא רצה העבד למול מגלגלין עמו כל שנים עשר חדש, יתר על כן אסור לקיימו כשהוא ערל, אלא חוזר ומוכרו לעכו"ם, ואם התנה עליו מתחלה והוא אצל רבו העכו"ם שלא ימול אותו מותר לקיימו והוא ערל, ובלבד שיקבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח ויהיה כגר תושב, אבל אם לא קיבל עליו שבע מצות יהרג מיד, **ואין מקבלים גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג.**

<u>פסק-דין בתיק בג"ץ 5555/18 (השופט הנדל)</u>

ד. האזרחים הלא יהודים כ"גר תושב"

14. ההלכה מכירה בשני סוגי גרים. "גר צדק" הוא אדם שנולד כלא יהודי, התגייר, והפך ליהודי מן המניין. "גר תושב", לעומת זאת, הוא מי שלא הצטרף ליהדות, אך הוא בעל מעמד בארץ ישראל ויש לדאוג לצרכיו ולסייע לו. כך מצווה התורה: "כאזרח מכם יהיה לכם הַגֵּר הַגָּר אִתְּכֶם" (ויקרא יט, לד). מקור החובה לדאוג לצרכיו נלמד מהפסוק "וכי יָמוּךְ אחיך וּמָטָה ידו עמך – והחזקת בו, גר ותושב, וחי עמך" (ויקרא כה, לה). ודוקו – השוואה בין האח לגר ולתושב.

החובות כלפי גר תושב כוללות את זכויותיו. הרש"ר הירש מפרש את הפסוק "וגר לא תונה ולא תלחצנו, כי גרים הייתם בארץ מצרים" (שמות כב, כ) בלשון זו: "על כן הישמרו לכם – זה לשון האזהרה – פן תעמידו את זכויות האדם במדינתכם על יסוד אחר מאשר האנושיות הטהורה, שהיא שוכנת בלב כל אדם באשר הוא אדם. כל קיפוח של זכויות האדם יפתח שער לשרירות ולהתעללות באדם – הוא שורש כל תועבת מצרים" (פירוש רבי שמשון רפאל הירש, שם). הרב אברהם יצחק הכהן קוק (הרב הראשי הראשון של ארץ ישראל, שמונה לתפקיד זה לפני מאה שנה) כתב: "הכירהו כתושב – לעניין קירוב הדעת וחופש הזכויות הראויות לאדם" (עין איה ברכות ב. וראו באופן כללי יעקב שפירא "זכויות האדם והיהדות – בעקבות חוק הלאום" (היחידה למשפט עברי במשרד המשפטים, 20.2.2019) (להלן: שפירא, זכויות אדם והיהדות)). לגישת הרמב"ן, מן הראוי כי החובה להחיות גר תושב – "וחי עמך" – תחשב כמצוות עשה מדין תורה. כפי שכתב: "שנצטווינו להחיות גר תושב, להציל לו מרעתו... ואם היה חולה – נתעסק ברפואתו... והוא בהם פקוח נפש שדוחה שבת" (פירוש הרמב"ן על ספר המצוות לרמב"ם, מצווה טז. וכן ראו הרב נחום אליעזר רבינוביץ מלומדי מלחמה – שו"ת בענייני צבא ובטחון 145-144 (התשנ"ד)).

15. מהם התנאים לקבלת מעמד של גר תושב? האם תואר זה מתאים למי שאינם יהודים במדינת ישראל של ימינו? התנאי הבסיסי הוא כי גר תושב יקבל על עצמו את שבע מצוות בני נוח. לדעת הראב"ד (רבי אברהם בן דוד מפושקירה, מגדולי רבני צרפת ופרובאנס במאה ה12-), קבלת מצוות אלה דיה לצורך ישיבה של מי שאינו יהודי בארץ. לעומת גישות מסוימות שקושרות בין המעמד של "גר תושב" לתחולת דיני היובל – שאינם חלים בימינו – עקב קשרים מסויימים בין הדינים (ראו הרב הרצוג, תחוקה לישראל, עמוד 14), הראב"ד סבור כי המעמד של גר תושב רלוונטי גם בימינו (השגת הראב"ד על הרמב"ם, הלכות עבודת כוכבים י, ו). כך סבר גם הרב קוק ביחס ללא יהודים שחיו בארץ ישראל בזמנו, קודם להקמת מדינת ישראל (שו"ת משפט כהן (ענייני ארץ ישראל)). עמדת הרמב"ם מורכבת יותר. לפי הרב אליעזר נחום רבינוביץ', המעמד של גר תושב חל על לא יהודים שחיים בארץ ישראל, וזאת ככל שהם מקיימים את שבע מצוות בני נוח (הרב נחום אליעזר רבינוביץ ספר המדע עם פירוש יד פשוטה ב, תשפט-תשצב (התש"ן); וכן בשו"ת שיח נחום 311-320 (התשס"ח)). להלכה פוסק הרב רבינוביץ: "אין צורך לבדוק כל אחד ואחד אם הוא באמת מקבל עליו שבע מצוות, אלא הואיל והוא משתייך לקבוצה שמנהיגותה מחייבת שבע מצוות... כולם יש להם דין בני נוח כשרים. כך גם מהיותם חסידי אומות העולם" (שם, עמוד 321. וכן ראו המקורות שהובאו שם). **עולה כי פוסקים שונים מתייחסים למי שאינו יהודי בארץ ישראל כ"גר תושב"** – על כל הנפקויות המשפטיות של מעמד זה, כפי שהובא לעיל –וביתר שאת אם מדובר במי שכבר מתגורר בארץ.

הרב עוזיאל, שגישתו נדונה לעיל, הביע את העמדה כי מוטב שלא להסתמך על המעמד של גר תושב ביחס לאוכלוסיית הארץ הלא יהודית, בשל המורכבות של דין זה והאפשרות שלא יובן בידי מי שאינו בקיא במקורות (מובא בתחוקה לישראל, עמוד 245). ואולם, הרחבת החובות שחלות על יהודים בארץ ישראל כלפי מי שאינם יהודים, כנגזר ממעמדם כגרים תושבים, היא רחבה ומרשימה. יש בה כדי לבסס שמירה על זכויותיו של מי שאינו יהודי. לכן ברורה חשיבות הסיווג, הגם שהוא אינו הסיווג היחיד. זאת לנוכח מקורו בפסוקי התורה, והחובה להחיות, לסייע ולהכיר במעמדו של גר תושב כיחיד בעל זכויות. אך לא כאן נעצור . . . .

<u>פסק-דין בתיק בג"ץ 5555/18 (השופט קרא)</u>

.57 **המיעוט (הערבי והדרוזי) בישראל – מיעוט ילידי, שאינו גר תושב או זר, הרואה במדינת ישראל את מולדתו בה מבקש הוא לחיות את חייו כשווה בין שווים, מתקומם על הדרתו ועל שלילת היותה של מדינת ישראל גם מדינתו.** יוזמי החקיקה ומוביליה, מעצם היותם קבוצת הרוב במדינה, אינם חשים "על בשרם" את הפגיעה הקשה שהם גורמים למיעוטים במדינה. כמאמר הפתגם הערבי הידוע: "אין דומה מי שידו במים למי שידו באש". ובשפת המקור: اللى ايده فى المية مش زى اللى ايده فى النار.

בהימצא כי ההסדרים הקבועים בחוק הלאום שוללים את אופייה של ישראל כמדינה דמוקרטית, נוכח המסה המצטברת של אי-חוקתיותם של ההסדרים והפגיעה האנושה בעקרונות- היסוד של השיטה, ומאחר שחוק הלאום מאפשר להפריד בין ההסדרים הבלתי חוקתיים הקבועים בסעיפי העקרונות, השפה וההתיישבות היהודית לבין יתר החוק (ראו, למשל, בעניין סעד הבטלות החלקית: בג"ץ 781/15 ארד-פנקס נ' הוועדה לאישור הסכמים לנשיאת עוברים, פסקה 36 לחוות דעתה של הנשיאה א' חיות (27.2.2020)) – לו דעתי הייתה נשמעת, היינו מוציאים צו על-תנאי בעתירות ומורים למשיבים להתייצב וליתן טעם מדוע לא יבוטלו סעיפים 1(ג), 4 ו7- לחוק הלאום.